

PROF. DR. NURULLAH ÇETİN' İN EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ

Türk edebiyatına geçmiştense bugüne baktığımızda bir gelişme mi yoksa gerileme mi görüyorsunuz? -Türk edebiyatı, kendi edebiyat gelenekleri içinde değerlendirilmelidir. Türkçe'nin zengin yapısı, her dönemde güre edebiyat metinleri doğurmuştur. Klasik Türk şiiri geleneği, Türk halk edebiyatı geleneği, Tanzimat, Servet-i Fünun, Millî Edebiyat, Cumhuriyet Edebiyatı gelenekleri, hep kendi içlerinde, kendilerine özgü büyük ürünlerin çıkmasına vesile oldular. O açıdan Türk edebiyatını kendi dönemlerinin gelişimini ve atılımını yapan edebiyatlar toplamı olarak görüyorum. Gerileme yoktur. Olamaz da. Çünkü Türkçe'nin, Türk kültürünün ve tarihinin zenginliği, çocuklarında büyük duyarlıkların oluşması için her zaman uygun zemin olarak durmaktadır. Peyh Galip kendi döneminde ve kendi şiir yazma alanında büyüktür. Mehmet Akif, Yahya Kemal, Necip Fazıl, Arif Nihat Asya, Yavuz Bülent Bakiler gibi şairleri hep kendi tür, anlayış ve sahaları içinde değerlendirmek gerekir. Bence Türk edebiyatı günümüzde de büyük eserler vermeye devam ediyor.

*Tanzimat ile birlikte gelen batılılaşma süreci Türkleri ve Türkçe'yi nasıl etkilemiştir?

-Tanzimat, batılılaşma süreciyle birlikte o zamana kadar bilinmeyen farklı iklimlere açılmı sağladı, Yeni dünyalar keşfetti, edebiyatı sosyal ve siyasal alanlara açtı. Batıdan bir çok şey aldı. Olumlu anlamda alınan değerler de var ama bana göre olumsuz bir etki de ortaya çıktı. Tanzimat'tan itibaren bakarsanız hep Batının kötü bir taklidi olma aşamasında kalıymıştır. Kendimize ait, bizi ifade eden, yerli ve millî duruş ve duyuşa tercüman olan kuvvetli edebiyatlar azaldı ya da zayıf damarlar olarak kaldı. Tanzimat, büyük oranda Batının iktibasından Servet-i Fünun'un en büyük amacı Batıyı tamamen denebilecek ölçüde taklit etmeye dönüktü. Başarısını o taklidin derinliğinde arıyordu. Fecr-i Ati onun da kötü bir taklidi. Cumhuriyet sonrasında ortaya çıkan Garip edebiyatı, Sosyalist edebiyat, İkinci Yeni edebiyatı hep Batılı düşünce ve edebiyatı aktarmaktan ve taklit etmekten öteye bir şey yapmadılar. Ancak arada Millî edebiyat, Hisarcılar gibi bazı hareketler ve ferdî planda bazı çıkışlar görüldü. Bu hareketler, millî bilinç temeli atmaları bakımından önemli bir işleve sahiptir. Bu temel üzerine yerli duyarlı ve bakış açısının hâkim olduğu estetik değeri yüksek, güçlü ürünler verilmesi gerekir.

* Türkçe'de var olan eski ve yeni çatışması hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

-Bir ara güncel siyasete alet edilerek öztürkçe-yabancı Türkçe tartışmaları yapılyordu, ama şimdi artık bu tartışmalar yok. Bugün sadece solcu demeden herkes aşağı yukarı belli bir dil anlayışını kullanıyor. Eski ve yeni kelimeleri hemen her kesim müpterek olarak kullanıyor. Kelimeleri ayırması yapmadan Türkçe'ye mal olmuş, merakımızı ifade etmeye elverişli bütün söz varlıkları kullanıyoruz. Konuşma ve yazıların da eski ve yeni kelimeler önelmine ve işlevlerine göre yavaş yavaş kullanılmaktadır. En iyisi dili kendi haline, kendi yatağına bırakmak. Tabii seyri içinde Türkçe'miz zenginleşerek, incelenerek, derinleşerek, güzelleşerek devam ediyor. Türkçe'mizi zenginleştirip güzelleştirmede milletimizin zekası, zekice buluşları, benzetmeleri, vurgulamaları yanında güçlü şair ve yazarlarımızın çabaları da büyük bir role sahiptir.

* Bir şiiri nasıl incelemeliyiz? Nelere dikkat etmeliyiz?

Bu, cevabı uzun olan bir soru. Ben bu soruya cevap olmak üzere Şiir Çözümleme Yöntemi (Ankara, 2003) adında bir kitap hazırladım. O kitap incelenebilir. Ancak burada kısaca şu söylenebilir. Şiir incelemenin amacı, şiir dediğimiz metnin derununa nüfuz etmektir. Şiir, ortak dilin mecazî ve çağrışımsal anlam katmanlarıyla örülüp, ahenkli, çarpıcı, az sözle çok şey söyleyen güzel bir dil yapısıdır. Biz bu yapıyı önce unsurlarına ayırırız, sonra bu unsurlar arasındaki organik bütünlüğü bulur ve sonunda da o metne dair değer yargılarımızı ortaya koyarız. Şiir çözümleme şiiri anlama ve anlamlandırma çabasıdır ibarettir. Türk şiiri çok zengin bir birikime sahiptir. Bu birikimden istifade etmek de ancak bilimsel bir yöntemle şiire yaklaşmakla mümkündür.

* Çağdaş Türk şiirinin bazı problemleri sizce nelerdir?

-Çağdaş Türk şiirinin bazı problemleri Türk-İslâm kültür ve edebiyat tarihine vakıf olamamasıdır. tarihsel kültür birikimine dayanır ve millî duyarlılığın devamıdır. Türk şiiri, atalarımız nasıl duydununu deyip hâline nasıl getirirdi? Sorusuna muhatap olarak önce kendi âleminde Türk şiir seçkisine sahip olmalıdır. Türk şiirinin bazı günümüze kadar geçirdiği bütün aşamaları incelemeye ihtiyacı vardır. Tarihten günümüze ne taşıyabiliriz kaygısıyla hareket etmelidir. Sadece Batı edebiyatına bakmak yeterli değildir. Dünya edebiyatı da okunabilir ama önce Türkçe'nin tarihî serüveninde önemli rol oynayan köşe taşlarından olan büyük edebiyat eserleri incelenmeli. Türk şiiri tarihiyle, kültürüyle barışık bir şekilde yürümeli.

Ayrıca günümüz şairleri, anlaşılmaz olmayı basitlik zannederek kimsenin anlayamayacağı metinler üretmeye çok meyyal. Sanki kimse anlamazsa büyük şiir sayılamayacakları zehabına kapılıyorlar. Halbuki sehl-i mümteni diye bir şey var. Anlaşılabılır büyük şiir yazmak önemlidir. Yahya Kemal anlaşılyordu ve küçük şiir değildi. Cahit Sıtkı da öyle, Ahmet Muhip de. O bakımdan şairler aralarında anlaşmalı olmalı. İkincisi çağdaş Türk şiiri, ahengi kaybetti. Lirikizm yok oldu. demek biraz da güzel bir musiki cümlesi demektir. Kulağımızı okuyacak okuyuşta bir şiir

bulamýyoruz. Pairlerimiz bu konuda da kafa yorarlarsa iyi olur.

* Günümüz yazar ve pairlerinden kimi beðenerek okuyorsunuz?

-Yabayan pair ve yazarlar anlamýnda soruyorsanız beðenerek okuduklarým tabii ki var. Yavuz Bülent Bakiler, Ýsmet Özel, Sezai Karakoç, Mahmut Kaplan, Hilmi Yavuz en çok beðendiðim pairler. Yazarlar arasýnda ise Mehmet Niyazi, Mustafa Necati Sepetçioðlu, Sevinç Çokum, Ýskender Pala, Mustafa Kutlu yine en çok beðendiklerim arasýnda yer alýyorlar. Bunlarý bütün öðrenci arkadaşlarıma tavsiye ederim.

* Kendinize örnek aldýðýnýz isim ya da isimler var mı? Varsa hangi sebepten dolayı örnek aldýnýz?

-Yeni Türk Edebiyatý sahasýnda soruyorsanız, çalıþkanlıđý, ciddiliði, üretkenliði, millî bilincini saðlamlıđý, terkip kabiliyeti, edebiyatla hayatý ve diðer bilgi alanlarýný birleþtirebilme gücü bakımýndan Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın her zaman örnek almıþýmıdır. O, benim için her zaman usta olmuştur. Yeni Türk Edebiyatý sahasýnda çalıþacak arkadaşlara da önce Mehmet Kaplan külliyyatından sonra okuyup defterlerine özetlemelerini isterim.

* MEB ilköðretim ve lise öðrencileri için 100 temel eser hazýrladı. Bu bir

bakýma öðrencilerin okumaya yönelmesi adına iyi oldu. Ancak ortalıđý sadece 100 temel eser yayýnlayan bir sürü yayýnevi kapladı. Sizce klasikler hakettiði ilgiyi bu þekilde görmüþ oldu mü? -Bence Bakanlıđın bu faaliyeti yerindedir. Bu tür faaliyetleri daha da artýrmak lâzýmıdır. Bu 100 temel eseri bile okutabilirsek büyük başarı saðlamıþ olacadı. Yayın evlerinin millî kültürümüzü bilerek ya da bilmeyerek hizmet etmesi de sadece olumlu karþılanabilir. Bir þey denmez. Kötü kitaplar basacaklarına, sadece yabancı eser yayınlacaklarına hiç olmazsa Türk edebiyatý basýyorlar. Bu da bence büyük hizmettir ama daha fazlasını yapmak lâzým.

* Karamanoðlu Mehmet Bey'in fermanýndan 720 yıl sonra dilimiz gerçekten onun görmek istediði yerde midir?

-Deðildir. Günümüzün en önemli sorunlarından biri Türkçe'nin İngilizce'nin istilâ edilmesidir. Bunlar gerçi çok tekrar ediliyor ama tekrar etmekte fayda var. Biz bir bütün olarak apađýlýk duygusundan kurtulmalıyız. Kendimize güvenmeliyiz. Biz bir milletiz. Dünyanın en eski ve en köklü milletlerinden biriyiz. En büyük ve en güzel dillerden biri Türkçe'dir. Türkçe'nin dizgesi, yapısı, iþleyiþi, ek-kök sistemi vs. çok büyük bir zekâ ürünüdür. Türk milletinin zeki olupunun en önemli göstergelerinden biri böyle bir dil dizgesi kurmuş olmalarıdır. Türkçe'miz yapısı itibariyle her hâli ifade etmeye muktedir bir dil. Böyle zengin ve iþlek bir dil varken İngilizce gibi basit bir dilin istilâsına maruz býrakmak ihanettir. Þip yerlerinin isimlerini İngilizce yapmanın, konuşma ve yazı aralarına İngilizce sözcüklerini katmanın züppelikten başka manası yok. Fakat ümit veren bir durum da var. Türkçe bilinci gittikçe geliþiyor. Özellikle gençlerimiz, kendi millî varlıklarına, dillerine, kültürlerine güveniyorlar. Türkçe'yi geliþtirmek ve korumak için çok önemli çalıþmalar yapıyorlar. Sizin dergi çýkarmanız bile Türkçe'yi korumaya ve geliþtirmeye yönelik bir çalıþma. Bu sayede birçok öðrenci arkadaşımız Türkçe duyarak ve dúbünerek þiir, hikâye, deneme, vs türlerde ürün yayınlacak. Bu ürünler Türkçe'nin kıvrak ve iþlek kullanım alanlarıdır. Türkçe'nin dolabýmda tutulması güzel, etkili, çarpıcı, vurgulu edebî metinler sayesinde Atasözlerimizi, deyimlerimizi, vecizelerimizi, halk bilgeliðinin karþılıđý olan zengin ifadeleri konuşma ve yazılarımızda ne kadar dolabýmda tutarsak Türkçe'miz o kadar geliþecektir.

* Son olarak okurlarımıza ne söylemek istersiniz?

-Bütün okurlara, Türklük bilinçlerini diri tutmalarını, tarihlerini, kültür ve edebiyatlarını öğrenmelerini ve özümsemelerini, kesinlikle apađýlýk duygusuna kapılmamalarını, özgüvenlerinin olmasını, atak olmalarını, çekingenliði kesinlikle terk etmelerini, mücadeleciler, azimli ve kararlı olmalarını, kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade etmekten geri durmamalarını tavsiye ederim.

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN Kimdir ?

02.03.1964 tarihinde Kütahya'nın Simav ilçesine bağlı Kuþu kasabasında doğdu. İlk öğrenimini 1964 yılında Kuþu kasabasında, orta öğrenimini 1980 yılında Manisa'nın Demirci ilçesinde tamamladı. 1981 öðretim yılında Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coðrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyat Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalına kaydoldu. Lisans öğrenimini 23.09.1985 tarihinde bitirdi ve 1986 yılında aynı anabilim dalında araþtırma görevlisi olarak göreve başladı. Yüksek lisansını 13.09.1988, doktora öğrenimini de 20.11.1995 tarihlerinde tamamladı.

Doç. Dr. Ýsmail Parlatır'ın yönetiminde hazırladıđý yüksek lisans tezinin konusu "Tanzimat'tan Tanzimat'a Kadar Bizde Edebiyat Tarihçiliði" (A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1988), Prof. Dr. Olcay Öner Toy'un yönetiminde hazırladıđý doktora tezinin konusu ise "Behçet Necatigil, Hayatı-Sanatı ve Eserleri" (A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995) dir. Askerliðini 15.08.1996 - 31.07.1997 tarihleri arasında PIRNAK 23. Jandarma Sýnýr Tümen Komutanlıđında Yedek Subay Asteðmen olarak yaptı.

31.07.1997 tarihinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coðrafya Fakültesi Türk Dili ve

Edebiyatý Bölümüne Yardımcý Doçent olarak atandı. 01.12.1998 tarihinden itibaren 2547 sayılı kanunun deđipik 39. maddesi geređince Londra Üniversitesine bađlı School of Oriental and African Studies (SOAS)'de "Mustafa Kemâl ATATÜRK Fellowship" Programları çerçevesinde Türk dili ve edebiyatý dersleri vermek üzere misafir öđretim üyesi olarak görevlendirildi. Bu görevi 31 Ađustos 2000 tarihinde sona erdi. 2002 yılında aynı üniversitede (Londra Üniversitesi) bir yıl süreyle tekrar görevlendirildi.

02 Kasım 1999 tarihinde "Doçent Doktor" unvanını aldı ve Mart 2000 tarihinde de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakùltesi Türk Dili ve Edebiyatý Bölümünde Doçentlik kadrosuna atandı.

26 Nisan 2005 tarihinde de profesörlük kadrosuna yükseltildi. Hâlen "Profesör Doktor" unvanıyla öđretim üyesi olarak bu görevine devam etmektedir. ÝBRAHÝM GÜMÜŞ